

Een uitgave van de Vereniging van eigenaren-bewoners van monumenten

Zaterdag 20 november
Ledenexcursie Middelburg

Inhoud

pagina

- 1 Van de Voorzitter**
- 2 Fiscale aftrek**
- 5 Verslag Algemene Ledenvergadering 2010 Amsterdam**
- 12 Brief aan de FIM**
- 13 Oog voor detail: Gevelankers**
- 18 Vragen van Leden; Bewoond Bewaard weet raad**
- 23 Uitnodiging Ledenexcursie Middelburg**
- 26 Sfeerverslag Ledenexcursie Vorden**
- 29 Nieuwe ontwikkelingen**

Foto voorzijde: Middelburg-Abdij
Foto achterzijde: Tuinhuis Huis van Brienen
Alle foto's in deze uitgave zijn van:
Esther van Duijnhoven, Diederick de Vilder.

Van de Voorzitter

Edward Munnig Schmidt

In de vorige Nieuwsbrief werd gevraagd of de lezers eens wilden uitkijken naar een jongere voorzitter. Mevrouw Voûte uit Deventer was zo vriendelijk om daar onmiddellijk werk van te maken. Zij suggereerde om mevrouw Viersen uit Vorden voor die functie te polsen.

Dat heeft het bestuur gedaan met als resultaat dat mevrouw N. Viersen bij het bestuur is aangeschoven om te zien of het voor haar een functie is waarin zij zich met haar ervaring als juriste, onder meer bij De Brauw Blackstone, Shell en laatstelijk als organisatorisch consultant, prettig kan voelen. Het bestuur meent dat zij het voorzitterschap uitstekend zou kunnen doen en daaraan nieuw élan kan geven. Mevrouw Viersen woont met haar echtgenoot het buitenhuis De Enzerinck in Vorden waar zij toevallig tijdens de zomerexcursie de daaraan deelnemende leden heeft ontvangen.

Intussen is het op monumentengebied wat rustig, behalve dan dat voor alle oudere huizen onderhoudswerk tot juni volgend jaar, 2011, met slechts 6% BTW belast wordt i.p.v. 19%. Dat was al zo voor schilders en stukadoorswerk en nu dus ook, tijdelijk, voor de overige werkzaamheden. Gebruikte materialen worden wel tegen 19% gefactureerd maar de werkuren tegen die 6%.

Op het gebied van energiebesparing in monumenten is het wat moeilijk praten met de ministeries van VROM en WVC omdat die de bal heen en weer kaatsen. De Federatie Instandhouding Monumenten (FIM) is ermee bezig maar is organisatorisch nog niet helemaal op orde hoewel daar wel aan gewerkt wordt. Langs verschillende wegen heeft Bewoond Bewaard deze problematiek aangekaart bij hen en hoopt spoedig meer actie te kunnen rapporteren. De heer Nusselder, sommigen van U mogelijk bekend, vroeger werkzaam bij de RDMZ, en nu als consultant op monumentengebied werkzaam, is in de arm genomen om het isolatieprobleem van monumenten in kaart te brengen. Het feit dat monumenten bij uitstek duurzaam zijn ligt politiek goed en dat er iets moet gebeuren met energiebesparing begint door te dringen. In deze Nieuwsbrief is het verslag opgenomen van de ALV waarin de brief van de heer Rijs over dit punt staat. Die brief is een goede basis voor verdere actie om de discrepantie aan te pakken dat monumenteigenaren energiebelasting moeten betalen terwijl hen verboden wordt te doen wat die belasting wil bevorderen namelijk energiebezuinigen.

Fiscale aftrek

E. Munnig Schmidt

Omdat er zo nu en dan wat wijzigt in de regels geven wij onderstaand de van bevriende zijde aangereikte regels voor aftrek van onderhoudskosten van een rijksmonument.

Aftrekbaar zijn de door een derde verrichte onderhoudswerkzaamheden aan een rijksmonument. Als U zelf schildert etc dan zijn alleen de kosten van de gebruikte materialen aftrekbaar. Waterschapslasten en het eigenaarsdeel van de WOZ zijn op te voeren evenals de huisverzekering (niet die voor de inboedel). Ook is een afschrijvingsbedrag aftrekbaar: De aftrekbare afschrijving bedraagt 15 % van de bruto huurwaarde. Deze bruto huurwaarde = $0,55\% + 0,75\% = 1,3\%$ van de WOZ. In dit geval is die gemaximeerd op € 1 miljoen.

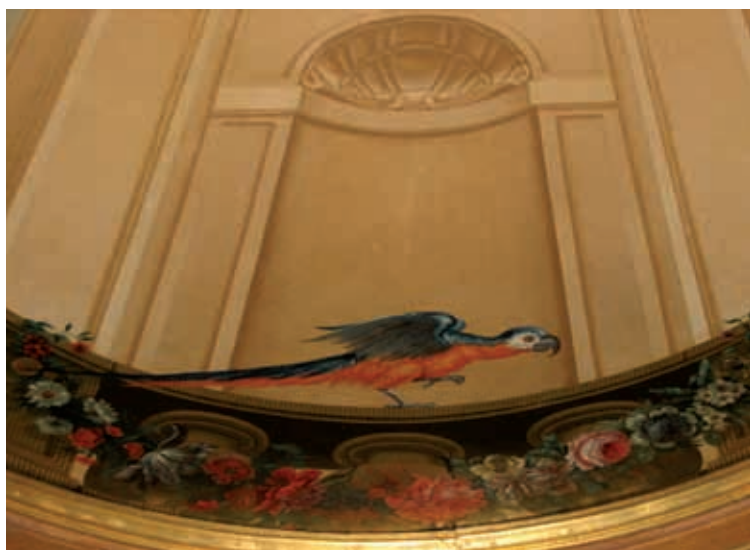
Voor waarden boven dat bedrag is derhalve $15\% \times (1,3 \times 1000000) = € 1950$ als afschrijving op te voeren. Van de som van alle kosten moet een drempelbedrag worden afgetrokken, die afhangt van de WOZ. Dat maximum wordt bereikt bij een WOZ van € 1.73 miljoen en bedraagt dan € 13.300.

Gewoonlijk zijn kosten voor het onderhoud van het interieur niet aftrekbaar. Echter als het interieur van bijzondere monumentale waarde is zoals wandschilderingen, houtsnijwerk, sierstucwerk, vergulde lijsten etc. dan is dat wel mogelijk. De belastingdienst Amersfoort bureau monumenten kan richtlijnen geven. Als ramen geschilderd worden kunnen ook de binnenzijden daarvan meegenomen worden. Alleen als een park als rijksmonument is geregistreerd kan het onderhoud daarvan afgetrokken worden eveneens onder aftrek van een drempelbedrag. Dat laatste dient door het kantoor in Amersfoort bepaald te worden.

Huis Bartolotti

Plafondschilderingen Huis Bartolotti

Verslag Algemene Ledenvergadering van Bewoond Bewaard

Zaterdag 29 mei 2010 te Amsterdam

Edward Munnig Schmidt, voorzitter

Ulrike Weller-Aussems, secretaris

De Algemene Ledenvergadering vond plaats in de grote zaal van Sociëteit Arti et Amicitiae aan het Rokin te Amsterdam dankzij de introductie van Rob Weller. Aanwezig: 30 leden, afwezig met bericht: 7 leden

1 Opening en vaststelling van de agenda

De voorzitter heet iedereen welkom en gaat over tot het volgende punt.

2. Ingekomen stukken

Er is een brief van bewoond bewaard lid Peter Rijs uit Geulle

Huis van Brienen

'Voor de vergadering wil ik U vragen, als ingekomen stuk of in de rondvraag het volgende aan de orde te stellen:

De 50plussers onder ons zullen het zich zeker nog herinneren, de eerste invoering van eco-taksen op energie, de voorloper van de huidige energiebelastingen. De "oliecrisis van 1973" heeft mede het milieubewustzijn ontwikkeld, en energie besparen was een nieuw credo.

De door de politieke voorstanders meest beargumenteerde doelstelling bij de invoering van de eerste eco-taksen was dan ook het besparen van energie. De (terechte) zorgen bij het publiek over de fors toenemende energielasten werden door de politiek via de media breeduit gesust met de argumentatie dat investeren in woningisolatie de energiekosten op hetzelfde peil zou (kunnen) houden.

De eigenaar van een Rijksmonument wordt dan ook aan de ene kant geconfronteerd met een overheid welke via de energieleveranciers torenhoge taken in rekening brengt welke als initieel doel hebben gebruikers bewust met ener

Geschilderd behang Huis van Brienen

Plafondschildering Huis van Brienen

gie om te doen gaan en uiteindelijk de besparing van energie, en aan de andere kant met een overheid welke isolerende maatregelen aan een deel van het gebouwen bestand limiteert/verbiedt/onwenselijk acht.

Wonen in een Rijksmonument is een vrije keuze, en de gemiddelde monumenteneigenaar zal absoluut van mening zal zijn dat wij monumenten niet moeten verstieren met isolerende maatregelen. Wat dat betreft zullen monumenteneigenaren (liefhebbers) het in grote lijnen wel eens zijn met de overheid. (Afhankelijk van het object, en daar waar gewenst en verantwoord ben ik overigens van mening dat er zeker isolerende maatregelen genomen mogen worden). Desondanks ben ik van mening dat we hier te maken hebben met frontaal botsend beleid. Ook in geval van Rijksmonumenten zou een (gedeeltelijke) teruggave van energietaksen (op stookkosten) mogelijk moeten zijn, desnoods onder de paraplu van de huidige "teruggaveregeling voor instellingen van maatschappelijk, sociale of culturele aard". Het gebruik van deze regeling varieert nu van kerken tot scoutinggebouwen.

Als particulier is het schier onmogelijk hier iets aan te doen - men verzandt al snel in het van het kastje naar de muur spel waarin overheden meer dan geëffend zijn. De mogelijke aanstelling van een professioneel lobbyist via het FIM, zoals in de laatste nieuwsbrief aangekondigd, biedt echter kortere wegen naar "Den Haag".

Ik wil U dan ook voorstellen er bij het FIM er op aan te dringen hier een speerpunt richting "Den Haag" van te maken.

Ik heb geen bezwaar tegen het voorafgaand aan de vergadering per mail verspreiden van dit stuk onder de leden van Bewoond Bewaard'.

De vergadering herkent het gestelde probleem. Monumenten zijn moeilijk te isoleren. Veel dingen mogen niet zoals dubbel glas, dat als aantasting van het

monumentenbeeld wordt gezien door Gemeentes. Te zware isolatie kan een risico zijn voor de instandhouding door het ontstaan van condens.

De overheid zou monumenteneigenaren tegemoet kunnen komen zoals bij de Anbi instellingen, waaronder kerken, die de ecotax terugontvangen

Inzet van de vereniging om dit te bewerkstelligen wordt door de vergadering ondersteund. Mogelijk kan de FIM, waar de vereniging lid van is, bij de politiek in Den Haag daar aan werken. Met 450 leden is de vereniging een kleine speler maar kan wel

zaken inbrengen. De subsidie hoort congruent te zijn met de voorschriften. De overheid kan niet alleen maar dwingende maatregelen aan Monumenteneigenaren opleggen zonder daar iets tegenover te stellen. Munnig Schmidt: Ik heb al eerder geprobeerd aandacht voor dit probleem te krijgen eerst in Amersfoort en nu bij het overleg MoMo (Modernisering

Plafondschildering Huis van Brienen

Monumentenzorg). Als voorbeeld het aanbrengen van een verstandige raamisolatie. Dat noopt tot burgerlijke ongehoorzaamheid. Dubbel glas mag meestal niet, Ruysdaelglas is duur. Achterzet ramen is een optie, maar dat is niet overal mogelijk. Voor isolatie zijn geen standaard oplossingen. Isolatie moet per monument bekeken worden. Een restauratie architect met ervaring op dat gebied is aan te raden. Ook zijn er bureau's die hierin gespecialiseerd zijn. Verschillenden leden werden benaderd om collectief actie te voeren en te procederen om de overdrachtsbelasting terug te krijgen. Lex de Jager heeft leden afgeraden hiermee in zee te gaan. Op onze website is over deze zaak een waarschuwing geplaatst.

Ingekomen vraag van een lid hoe het mogelijk is dat de gemeente, geheel onverwacht, de erfpacht met 300% kan verhogen.

Antwoord: Het is een lokale zaak. Landelijk kun je daar als vereniging niets aan doen. Alle monumenteneigenaren in de betreffende plaats zouden naar de raad kunnen gaan en de verantwoordelijke wethouder aanspreken.

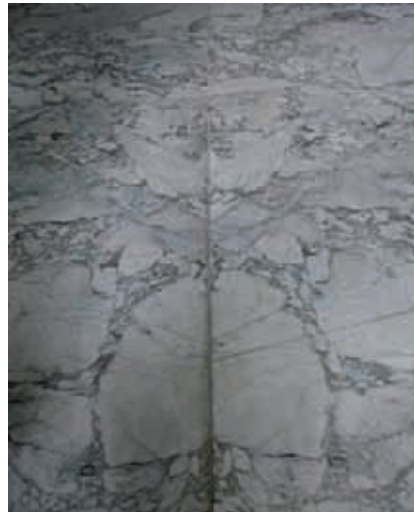
3. Notulen van de Algemene Ledenvergadering te Leiden op 16 mei 2009

Er zijn geen opmerkingen en zij worden gearresteerd.

4. Financieel verslag

De Jaarrekening 2009 en de begroting 2010 is gepubliceerd in de Nieuwsbrief voorjaar 2010. In 2009 hebben zich 44 nieuwe leden aangemeld. Twaalf leden hebben opgezegd. Dit betreft meestal een natuurlijk verloop. Bij verkoop van het monument neemt de koper soms het lidmaatschap over. Andere redenen om op te zeggen zijn: de restauratie is achter de rug, de vereniging is te duur, de vereniging staat te ver van de praktijk. De post debiteuren 2009 is hoog omdat de herinneringen te laat zijn verstuurd. Een lid merkt op dat de contributie aftrekbaar is en dat er een lijst te maken is van redenen om lid te worden en te blijven.

De kascommissie bestaande uit de heer W.de Bruyn en mevrouw M.J.E.W. van de Laar – den Ouden doet verslag van haar controle over het jaar 2009.

Boekmarmor in hal Huis van Brienen

De heer E. Baak stelt voor om bij renteontvangsten/ diversen 'diversen' te schrappen aangezien de post alleen rente betreft.

De penningmeester, Esther van Duijnhoven geeft een toelichting op de Begroting van 2010. Er zijn nieuwe uitgaven zoals de kosten van het bureau, dat de Website van Bewoond Bewaard gaat bijhouden. Tot nu toe werd deze door een lid van Bewoond Bewaard, Michel van de Wal bijgehouden. De Vereniging dankt hem daarvoor hartelijk.

De penningmeester stelt voor om een deel van de gelden op de Spaarrekening aan te wenden voor het lustrum van de Vereniging in 2012. De begroting 2010 wordt goedgekeurd.

Aan de penningmeester wordt decharge verleend. Aan het bestuur wordt door de vergadering decharge verleend voor het gevoerde beleid.

De kascommissie wordt opnieuw benoemd en bestaat uit de heer W. de Bruijn en mevrouw M.J.E.W.van de Laar - Den Ouden.

5. Benoeming Bestuursleden

Voorzitter Edward Munnig Schmidt heeft laten weten te willen aftreden. Hij geeft hierop een toelichting. De oude structuren bestaan niet meer. Het Nationaal Contact Monumenten heeft tot 2008 gefunctioneerd. Op een cruciaal moment werd de directeur van NCM ziek. De opvolger van NCM, Erfgoed Nederland, bleek, ondanks een daarin fungerend Monumenten platform niet effectief als belangenbehartiger.

Hoewel de Monumenten met een aantal van 50 000, slechts 1% van de gebouwen voorraad is, is het economisch belang vele malen groter. Monumenten bepalen het gezicht van een Gemeente.

Tot nu toe zijn onze ervaringen, maar ook van anderen, met Erfgoed Nederland slecht. Als voorbeeld: Erfgoed Nederland wilde niet meer postadres van de vereniging zijn. Het nieuwe postadres is Keizersgracht 416, 1016 GC Amsterdam.

Het wordt steeds moeilijker om het netwerk van contacten bij te houden. Dat moet de FIM (Federatie Instandhouding Monumenten) nu voor ons doen. Munnig Schmidt nodigt iedereen uit om actief rond te kijken naar een nieuwe voorzitter.

6. Rondvraag en Sluiting

Vraag: Een goed onderhouden monument wordt afgestraft door een hogere WOZ waard. De WOZ wordt nu elk jaar opnieuw bepaald en wordt niet minder.
Antwoord: Alleen het woongedeelte wordt vergeleken met drie woningen in de buurt. Dit geldt ook voor monumenten in een Natuurgebied. U kunt altijd bezwaar maken tegen de aanslag. Goed letten op waardeverminderende

zaken, als die er zijn. Oud bestuurslid Hugo Doeleman, was WOZ makelaar, lid van de Waarderingskamer. U kunt uw vraag aan hem voorleggen. Bij een verbouwing moet ook een monumenten vergunning aangevraagd worden. Er wordt dan gekeken of het gebouw nog monument waardig is. Tegen de beslissing is Bezwaar mogelijk. Het voorstel om het aantal monumenten te verminderen riep veel protest op. De voorzitter sluit de vergadering.

Na de goed verzorgde lunch in Arti volgt de excursie. We brengen een bezoek aan Huis Bartolotti, Herengracht 170-172, dat voor in gebruik name als kantoor van de Vereniging Hendrick de Keyser, een grondige restauratie onderging. Vervolgens een korte wandeling naar Herengracht 284 'Huis van Brienen'. De interessante rondleiding in beide huizen wordt door mevrouw Cunera Vergeer van HdK gedaan, waarvoor onze dank. De dag wordt afgesloten met een bezoek aan Keizersgracht 416.

Brief aan de FIM

Edward Munnig Schmidt

Geachte heer Breukink, Het is wat stil van de kant van FIM maar ik neem aan dat de federatie achter de schermen volop bezig is.

Twee punten: 1. Op de ledenvergadering van Vereniging Bewoond Bewaard (met inmiddels 450 leden) werd gediscussieerd over de energiebelasting en de moeilijkheden die leden hebben met overheden bij het isoleren van hun monument. Een schrijnend geval is een grachtenpand in Amsterdam waar de eigenaar op vrijwel onzichtbare wijze zijn ramen van dubbel glas heeft voorzien aan voor-, achter- en inpandige zijde en die hij allemaal heeft moeten vervangen door enkel glas. Elke gemeente hanteert andere criteria, wat een centrale aanpak niet bevordert. Ik maak deel uit van twee monumentencommissies, te Loenen en Breukelen, en wij staan dat soort isolatie steeds toe mits met zorgvuldigheid en met oog op het aanzicht uitgevoerd. Ik heb twee jaar geleden bij, toen nog, RDMZ een gesprek gehad waarbij ik gepleit heb voor een door hen uit te brengen publicatie over monumentisolatie waarmee een monumenteigenaar naar de gemeente kan stappen om zijn zaak te bepleiten. Ik heb tot heden nog geen resultaat gezien wat mogelijk ligt aan hun verplaatsing naar Amersfoort en organisatorische veranderingen.

Veel monumenteigenaren vinden het hoogst onredelijk dat het hen onmogelijk wordt gemaakt om hun pand te isoleren terwijl zij wel de energiebelasting moeten betalen. Daar het ons bestuur meer in de rede vindt liggen om isolatie op gepaste wijze mogelijk te maken i.p.v. een teruggave van de belasting te zien te krijgen zouden wij FIM willen vragen aan deze problematiek urgent aandacht te besteden.

Oog voor detail: Gevelankers

Tekst en tekeningen: Theo Rouwhorst

Aan Amsterdamse gevels zijn veel ijzeren ankers te vinden. Het soort ijzer dat hiervoor werd gebruikt, kan ons veel leren over de ouderdom en de constructie van de desbetreffende gebouwen. Hetzelfde geldt voor de vormgeving van deze gevelankers; er bestaan verschillende modellen. Wanneer en waarom werden ankers toegepast en uit welke onderdelen zijn deze opgebouwd? Wat voor een betekenis hebben de ingehakte strepen of merktekens; zijn dit huistekens of smidsmerken? Onderstaand overzicht zal hopelijk meer duidelijkheid geven over de ontstaansgeschiedenis van deze gevelankers en hun bouwkundige functies.

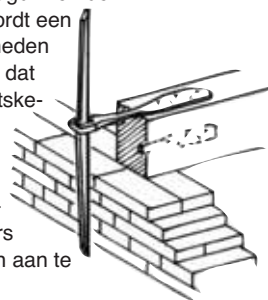
Smeedijzeren schootankers

De oudste gevelankers in Nederland dateren uit de dertiende eeuw, onder andere die aan de gevels van Oudegracht 175 in Utrecht en van Kasteel Ammersoyen. Een dergelijk ijzeren anker is eenvoudig een constructief element om de houten kap of de balklagen met de stenen top en/of gevel te verbinden. Dit soort ankers bestaan meestal uit een

Foto 1

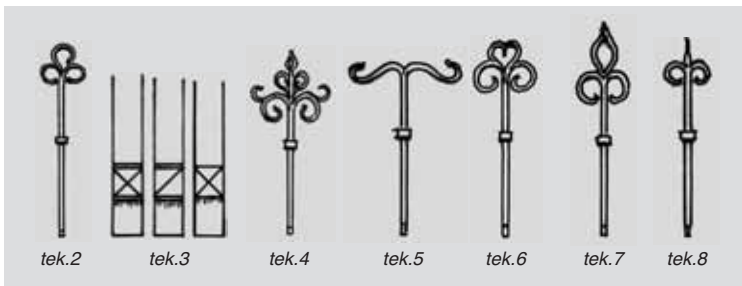
'schieter', een verticale staaf met een vierkante doorsnede, die door het vierkante oog van een 'veer', een horizontale staaf wordt gestoken. Het uiteinde van deze staaf wordt door de gevel aan de houtconstructie bevestigd. Een dergelijk anker wordt een 'schootanker' genoemd. Aan de schieter wordt een neus of haak gesmeed om te voorkomen dat de schieter naar beneden zakt. De lengte varieert rond de 80 cm (tek. 1). Ook komt het voor dat een dergelijk anker met een achterliggende muurstijl van een houtskel is verbonden. Deze ankers zijn meestal te herkennen aan een dünnere en langere schieter en zijn vooral te vinden in zijgevels en bouwmuren, zie de zijgevel uit 1560 van Nes 89 (foto 1). Aan bovenkant van de schieter wordt ook wel een schuine V-vorm toegepast om nog meer metselwerk te kunnen vasthouden. De ankers werden soms voorzien van haken of houders om luifels of toortsen aan te kunnen hangen.

tek. 1

Sierankers

Vanaf het tweede kwart van de zestiende eeuw tot na het midden van de zeventiende eeuw paste men smeedijzeren sier- of jaartalankers toe. Een van de vroegste voorbeelden hiervan vinden we aan het Gravensteen uit 1526 te

Zierikzee waar dergelijke ankers zijn voorzien van toortsenhouders. Ongeveer vanaf het derde kwart van de zestiende eeuw ging men er onder invloed van de renaissancestijl toe over om de ankers met Franse lilies en klaverbladvormen te versieren. In Amsterdam zien we in de eerste periode zowel rechte schootankers aan de huizen op het Rokin uit circa 1560 (afb. 1) als sierankers – aan de gevel van de Sint Annenstraat 12 uit 1565 (tek. 2). Omstreeks 1600 verbeterde de ijzerkwaliteit snel, wellicht door de invoer van staven Zweeds ijzer. Hierdoor werd het mogelijk in het half afgekoelde ijzer met een beitel strepen of kerven te hakken. Onderaan de ankers werden nu versieringen in de vorm van strepen en/of kruisen aangebracht. Bij de oudste schootankers komen dit soort strepen niet voor. Het Sint-Andreaskruis is het meest voorkomende algemene teken dat gebruikt werd (tek. 3). Deze tekens komen in heel Nederland voor, niet alleen in de katholieke landsdelen. In Amsterdam is geen relatie te vinden met de drie kruisen van het stadswaapen. Het meest aannemelijk is dat dit merktekens van een smid of smederij zijn, maar een verband met een smederij is nog niet gevonden.

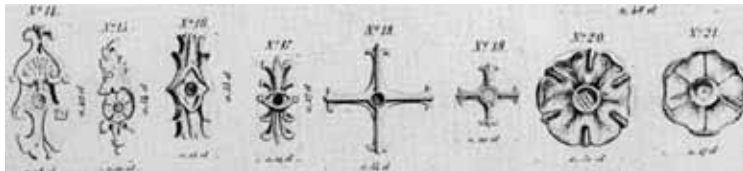
Daarnaast komen verschillende vormen sierankers voor, zoals bij Geldersekafe 97 uit circa 1600 (tek. 4), Oudezijds Voorburgwal 14 uit dezelfde tijd (tek. 5), het Oost-Indisch Huis uit 1605 aan de Nieuwe Hoogstraat (tek. 6), het Rembrandthuis aan de Jodenbreestraat uit 1606 (tek. 7) en Rapenburg 13 uit 1614 (tek. 8). Onder invloed van het Hollands-classicisme worden

afb. 1

er na het midden van de zeventiende eeuw vrijwel geen sierankers meer toegepast. Een late uitzondering hierop is te vinden aan de zijgevel van Herengracht 394 gebouwd in 1671.

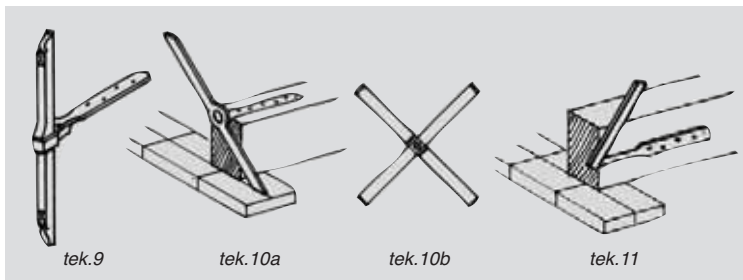

afb. 2

Kleinere schootankers en blindankers

Vanaf het laatste kwart van de zeventiende eeuw worden steeds meer kleinere schootankers toegepast. De schieter met een lengte van circa 50 cm is nu duidelijk korter en meestal dikker. Dit type anker met versiering in de vorm van kruisen of strepen wordt de gehele achttiende eeuw gebruikt (tek. 9).

Daarnaast worden zogenaamde 'blindankers' in de gevel ingemetseld. Deze zijn niet zichtbaar aan de voorgevel, maar dienen bij restauratie wegens roestvorming vaak vervangen te worden. Een model blindanker is een 'wervelanker' (tek. 10) of een 'haakanker' (tek. 11). De wervelankers uit de negentiende eeuw zijn te herkennen aan een schroefdraad aan de veer met een moerbout, waarmee de wervels zijn gekoppeld (tek. 10a).

Rozetankers

In de tweede helft van de negentiende eeuw komen gietijzeren rozetankers in gebruik. Gietijzer kan weinig trekkracht opnemen, en breken. Daarom zijn deze ankers klein van afmeting en vaak rond van vorm. Ook zijn ze te herkennen aan de schroefdraad met de moerbout waarmee de gietijzeren rozet aan de veer is bevestigd, zoals bij Hoogte Kadijk 29-31 uit 1852 (tek. 12). Ook aan

de huizen van architect P.J. Hamer, zoals Planciusstraat 8-18, zijn rozetankers te vinden (foto 2). In negentiende-eeuwse modellenboeken werden door ijzer-

gieterijen allerlei typen rozetankers te koop aangeboden. In het modellenboek van 'De Prins van Oranje' zijn een aantal vormen terug te vinden (afb. 2). Landelijk zijn er wel ongeveer 200 verschillende typen bekend. Sommige lijken erg op de smeedijzeren typen, maar de zeskantige moeren verraden dat het gietijzer is.

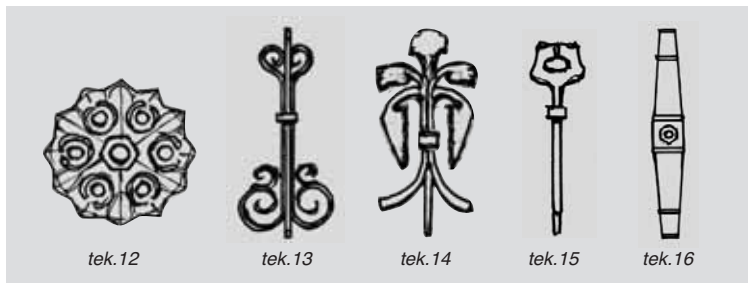
Foto. 2

In het laatste kwart van de negentiende eeuw zien we onder invloed van de neorenaissancestijl weer smeedijzeren sierankers in het gevelbeeld terugkeren. Voorbeelden hiervan zijn de ankers van Prins Hendrikkade 188- 190 uit 1878, Kromme Waal 9 uit 1879 van architect W. Springer (tek. 13) of Herengracht 213 uit 1896 van A.L.van Gendt. De enige jaartalsierankers in neorenaissancestijl in Amsterdam zijn te vinden aan Oude Hoogstraat 2 uit 1902 van de architecten J. Stuyt en J.Th.J. Cuypers (foto 3). De laatste smeedijzeren sierankers zijn tenslotte rond 1900 toegepast door H.P. Berlage

Foto. 3

aan Muntplein 2-4 (tek. 14) en aan het gebouw van de Diamantwerkersbond, Henry Polaklaan 9 (tek. 15). Aan de Koopmansbeurs op Damrak 277 paste hij schootankers toe (tek. 16). Vanaf de jaren dertig zijn dit soort ankers bij de invoering van spouwmuren overbodig geworden en vervangen door blindankers, de zogenoemde spouwmuurankers.

Literatuur:

R.C. Meijer, "Gietijzer in de Bouw: functioneel en decoratief" in: Monumenten, 4de jrg. (1983) nr. 9.

M. L. Stokroos, Gietijzer in Nederland, Amsterdam 1984.

H. J. Zantkuijl, Bouwen in Amsterdam, Amsterdam 1993.

R. Meischke, H.J. Zantkuijl, W. Raue, P.T.E.E. Rosenberg, Huizen in Nederland Amsterdam, Zwolle 1995.

L. Fopma, M. van Hemert, T.A.J. Rouwhorst, Smeedwerk/ijzerwaren, Amsterdam 2004.

Uit: Binnenstad (240), juni 2010.

'Binnenstad' is een uitgave van de Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad (VVAB).

Meer informatie: www.amsterdamsebinnenstad.nl

Vragen van leden; Bewoond Bewaard weet raad

Diedrick de Vilder, bestuurslid Bewoond Bewaard

Via onze website worden tal van vragen over uiteenlopende monumentenzaken gesteld. Bewoond Bewaard weet vaak het antwoord. Een bloemlezing:

Mijn woning staat in het oude centrum van Maassluis, men zegt dat het een rijksmonument is, maar waar kan ik dat vinden. Wat zijn m'n voor- en nadelen? En is het dan inderdaad zo dat je geen overdrachts belasting hoeft te betalen?

In het algemeen ga je met zo'n vraag naar de gemeente, de waardering van uw voor en nadelen is heel persoonlijk:

- het plezier van het wonen in een huis met sfeer, stijl en karakter
- de (hogere) kosten voor verwarmen en onderhoud
- de aftrekbaarheid van een aantal kosten voor de inkomstenbelasting
- de vergunningplicht voor ogenschijnlijk onbelangrijke verbouw- en onderhoudswerkzaamheden

De vrijstelling van overdrachtsbelasting is tijdelijke maatregel geweest die niet langer dan 7 maanden heeft geduurd (van mei tot en met december 2009).

Hoe zit het met de 6% regeling BTW op monumenten onderhoud rieten dak?

6% BTW was ten tijde van de gestelde vraag alleen van toepassing op schilder- en stucwerk van panden ouder dan 2 jaar.

Inmiddels heeft Minister De Jager aangekondigd dat het btw-tarief voor bijvoorbeeld een verbouwing of herstelwerkzaamheden aan het dak tijdelijk omlaag gaat.

Het verlaagde tarief is van toepassing als de werkzaamheden zijn afgerond op of na 1 oktober 2010 en vóór 1 juli 2011. Zie de site van de belastingdienst voor meer informatie:

www.minfin.nl/Actueel/Nieuwsberichten/2010/08/Verlaagde_btw_tarief_onderhoud_woningen

Er is een bouwvergunning afgegeven om naast ons rijksmonumentaal pand een appartementencomplex te bouwen. Dit houdt in dat er gesloopt, geheid en verdere activiteiten zullen gaan plaatsvinden. Zijn er als bezitters en van monumentaal pand ook voorschriften te geven of voorwaarden te stellen aan bouwer (boren voor fundament ipv. heien) om ons pand te beschermen?

De bouwvergunning procedure kent een aantal momenten waarop belanghebbenden kunnen reageren:

1. de aanvraag heeft ter visie gelegen, dat was het moment om bij de gemeente aan de bel te trekken en een zogenaamde zienswijze in te brengen.
2. bij de behandeling in de welstandscommissie kunnen reacties van belanghebbenden worden ingebracht
3. na afgifte van de vergunning ligt deze ook ter visie en dan kan nog een laatste bezwaar worden gemaakt

Als al deze momenten verstreken zijn wordt het lastig zo niet onmogelijk om nog invloed op het bouwplan te hebben. Bij het ontstaan van schade of overlast echter moet u onmiddellijk de gemeente of zelfs de politie waarschuwen. Deze kan de bouw dan stilleggen en nadere eisen stellen aan de uitvoering. Uiteraard kunt u schade vergoeding claimen bij de veroorzaker daarvan maar het is de vraag of u daar veel mee opschiet, schade blijft schade ook al is het hersteld. Van belang hierbij is dat de bouwer een zogenaamde CAR verzekering heeft (constructie all risk).

Onze jurist voegt hier nog aan toe:

De oplossing is het uitbrengen van een zogenaamd bouwexploit.

Daarin wordt de huidige bouwkundige situatie vastgelegd en de bouwer/opdrachtgever gesommeerd om geen schade toe te brengen en daarvoor bij voorbaat aansprakelijk gesteld.

Natuurlijk is het ook te overwegen om bezwaar te maken of zelfs een kort geding te entameren indien de bouwvergunning onvoldoende zekerheid biedt dat schade wordt voorkomen.

Ik zoek preventief informatie over hoe te handelen t.a.v. de verhuurder.

Deze overweegt de reparatie aan de vloer van het monument waar ik in woon niet te doen wegens te hoge kosten.

Kan de verhuurder het huurcontract beëindigen om de kosten te ontduiken en de problemen bij de volgende huurder te leggen?

Verhuurder eigenaar kan de huurder er niet uitgooien. De huurder kan wel de huur opzeggen en vertrekken.

Ik moet een strek boven een raam maken maar hoe moet ik dat uitrekenen . Het raam is 2,11 meter breed. Ik ben al aan het rekenen geweest met die module die er is maar dan kom ik uit op 3,16 en een half cm, zo hoog is mijn raam niet. Kan jij mij helpen .

strek

ontlastingsboog

Een strek in metselwerk is geschikt om ramen tot maximaal 1 meter breed te overspannen, bij bredere ramen is een latei van staal of beton noodzakelijk. In de traditionele bouw werd bij grotere raambreedten een ontlastingsboog toegepast. De breedte van het raam blijft bij dit soort constructies altijd beperkt tot maximaal ongeveer 1,50 meter.

De krachtwerking in de strek berust op het eeuwenoude principe van de

Gemetselde boog voor grotere overspanningen

gewelf- of boogwerking: net zoals je een stapeltje boeken tussen je handen kunt klemmen en dat horizontaal houden zonder dat ze vallen, kunnen stenen in metselwerk door de zijdelingse tegendruk van de muur eromheen een beperkte overspanning vormen.

Ik ben eigenaar van een monument in Naarden Vesting. Wij willen graag advies inwinnen over energiebesparing en verbetering leefklimaat met behoud van alle aspecten die voor het monument (bouwjaar ca. 1620) van belang zijn. Heeft u suggesties waar wij hiervoor terecht kunnen?

Een goed restauratiearchitect kan een en ander in afstemming met een installatieadviseur afwegen en een voorstel doen.

Het is van belang om je te realiseren dat het gebouw al een paar honderd jaar een zeker evenwicht heeft bereikt tussen het binnen- en buitenklimaat. Dat evenwicht bestaat uit de wijze van verwarmen, ventileren, de tocht dichting van de naden en kieren en warmte-isolerende eigenschappen van de buitenmuren en het dak.

Ga je dit evenwicht veranderen (om niet te zeggen verstoren) door de eigenschappen van een van die onderdelen te veranderen dan loop je het risico dat er allerlei ongewenste neven effecten ontstaan, de meest funeste is condens in de buitenmuren of het dak. De schade daarvan merk je pas als het te laat is: vorstschade in het metselwerk of houtrot in de dak constructie.

Na het indienen van de papieren voor de aanvraag voor een monumentenvergunning voor het opknappen van de achtergevel van mijn huis kreeg ik een lijst met 6

alsnog in te dienen tekeningen, volkomen overbodig volgens mij.

Mijn vraag is: waar kan ik het beste proberen van die eis af te komen of is dat helemaal niet mogelijk?

Aanvraagformulier monumentenvergunning

Monumentenwet artikel 11

De aanvrager is in principe verantwoordelijk voor het compleet indienen van een aanvraag, die voldoende inzichtelijk moet zijn voor wat betreft de voorgenomen werkzaamheden.

Als de gemeente om een aanvulling vraagt, moet de aanvrager hieraan voldoen. Anders heeft de gemeente het recht de aanvraag niet verder in behandeling te nemen. Wel is het zo dat er - indien een dergelijk verzoek wordt gedaan - iemand bij de gemeente aanspreekbaar moet zijn voor het geven van een nadere toelichting.

Meestal wordt dan ook de naam van de behandelend ambtenaar genoemd. Het is beslist noodzakelijk daarmee overleg te plegen.

Dus als de achtergevel wordt opgeknapt, is een tekening van die gevel relevant (en bijvoorbeeld niet die van de voorgevel). Hierop aangegeven de voorgenomen werkzaamheden

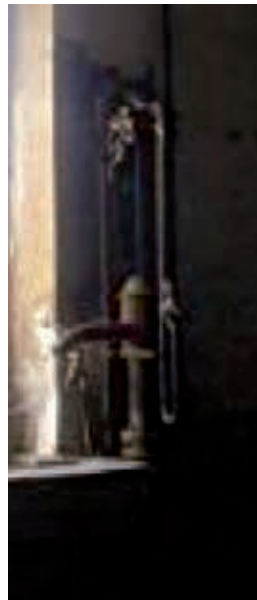
Daarnaast kunnen detailtekeningen van bijvoorbeeld kozijnen en dergelijke noodzakelijk zijn, als daaraan wordt gewerkt.

Tenslotte kan ook een werkbeschrijving/bestek, foto's, kleurmonsters ed. behoren tot een aanvraag.

Kan de gemeente eisen dat een kapotte waterpomp waarvan ook de bak is gescheurd op die plek in het gebouw in ere moet worden hersteld? De hoofdingang is door die pomp bij ons namelijk 70 cm, als we die kunnen verplaatsten hebben we een ruimere doorgang en kunnen wij voldoen aan de bouwbesluit eis van 90 cm vrije doorgang.

De monument status betreft het gehele gebouw, dus zowel de binnen- als de buitenzijde en alle elementen en onderdelen die daarbij horen. Daarmee is iedere verandering vergunningplichtig en kan de gemeente inderdaad ook eisen stellen aan het behouden en locatie van oorspronkelijke elementen.

Op het bouwbesluit kan bij objecten met een monumentale status ontheffing verleend worden. Dus als de oorspronkelijke historische situatie niet aan het bouwbesluit voldeed zal de gemeente om die reden alleen al ontheffing verlenen.

Uitnodiging:

Ledenexcursie zaterdag 20 november te Middelburg

Tien ledenexcursies hebben we achter de rug verspreid over heel Nederland. Onze jubileumexcursie vond afgelopen voorjaar plaats in Vorden. Na elke keer is het bestuur voorzien van lovende reacties. En dat is een goede reden om deze activiteit voort te zetten. De **elfde** ledenexcursie van Bewoond Bewaard brengt ons op zaterdag 20 november 2010 naar het Zeeuwse **Middelburg**. Het belooft een prachtige, interessante dag te worden, waarvoor wij u graag uitnodigen.

Op de website van de gemeente staat geschreven: “De Lange Jan, het stadhuis, de Oostkerk en de Abdij mogen dan misschien de bekendste historische gebouwen van Middelburg zijn, maar het zijn zeker niet de enige. Wandelen door het centrum van Middelburg is wandelen door de tijd.”

En dat gaan we doen. In het centrum van de stad bevindt zich een groot aantal woonhuismonumenten op loopafstand van elkaar. Bijzonder is het dat elk huis

een naam heeft. Het bezoeken van huizen van leden integreren we in een stevige stadswandeling. Het maximum aantal deelnemers bedraagt 20. Deelname geschiedt in volgorde van binnenkomst van uw aanmelding. Om de privacy van uw gastheren- en vrouwen te waarborgen, kunt u zich voor deze ledenexcursie uitsluitend aanmelden via de penningmeester: penningmeester@bewoondbewaard.nl of 06-48964655. Zij voorziet u graag van alle gewenste nadere informatie. Met de bevestiging van deelname ontvangt u alle benodigde informatie vooraf en een routebeschrijving naar het eerste adres.

Aan deze excursie zijn geen kosten verbonden. Uw enige verplichting betreft de begrijpelijke afspraak: aanmelden is komen.

Middelburg

Sfeerverslag van de ledenexcursie op 26 juni 2010 te Vorden

Door Esther van Duijnhoven, organisator/penningmeester

“Wat een mooie dag was het zaterdag! Wat heb je ons toch verwend.”

“Het was weer een feestje. Goed georganiseerd en gezellig. Er zijn altijd verrassende ontmoetingen.”

Deze twee berichten vond ik daags na de ledenexcursie in Vorden in mijn mailbox. Ze spreken voor zich. Samen met de foto's van Diederick de Vilder, die op onze website www.bewoondbewaard.nl te bewonderen zijn, geven deze twee berichten een beeld van de hartelijke sfeer, waarin wij in Vorden door onze gastgevers zijn ontvangen. We waren te gast in een streekeigen Saksische boerderij van een van onze leden, de parktuin van “De Wildenborch” en op het buiten “Het Enzerinck” eveneens van een onzer leden.

De ledenexcursie naar Vorden vond plaats op een stralende zonnige dag. Met koffie en iets lekkers erbij werden we buiten in een ontspannen sfeer ontvangen door de heer en mevrouw Sandberg. Met hun kinderen bewonen zij een oude Saksische boerderij. De heer Sandberg vertelde ons de wetenswaardigheden van dit heerlijke familiehuis. Hoewel de boerderij in de loop der tijd is aangepast aan hernieuwde gebruikerswensen, is het oude karakter nog heel herkenbaar. De ligging is fantastisch.

Na het bezoek te hebben afgesloten vervolgden wij onze weg naar De Wildenborch. Deze keer niet om een huis van binnen te bewonderen, maar om door de tuinvrouw zelf te

worden rondgeleid in de bijbehorende parktuin in Engelse landschapstijl. Het park is eind 18e/begin 19e door A.C.W. Staring (de dichter) aangelegd. Eeuwenoude bomen worden afgewisseld met bloeiende borders. De vele doorkijkjes laten telkens weer een verrassend beeld zien. De onlangs herstelde beukeberceau is één van de oudste en langste van Nederland. Het park wordt op dit moment door twee ma/vrouw fulltime onderhouden. Het is er dan ook werkelijk prachtig.

Het is een hele wandeling en we zijn blij wanneer we op het terras van Het Enzerinck worden ontvangen met een versnapering. Binnen leiden de heer en mevrouw Viersen ons rond en vertellen zij ons over de bewogen geschiedenis van het in 1836 door een dochter van A.C.W. Staring en haar echtgenoot gebouwde huis. Nadat het huis tientallen jaren verpleeghuis is geweest, is het inmiddels sinds

1985 weer als woonhuis in gebruik. Bij de restauratie is de oorspronkelijke indeling hersteld en zijn oude elementen zoals het balkon en het fronton aan de voorzijde gerestaureerd. De keuken is om praktische redenen vanuit het souterrain naar de begane grond verplaatst. Bijzonder is de vroeg 17^e eeuwse haardpartij in de bibliotheek, die begin 20^e eeuw in Haarlem door de toenmalige eigenaar op de kop is getikt. In het midden van de begane grond bevindt zich een ovale kamer, die op oude tekeningen als muziekkamer is aangeduid en waar ook tegenwoordig nog regelmatig huisconcerten worden gegeven. Aan de westzijde van het huis is vorig jaar een grote, niet van oud te onderscheiden, veranda

aan het huis toegevoegd. Ook dit huis heeft een tuin, die er prachtig bij ligt. Het is het werk van voornamelijk de vrouw des huizes. Met veel gevoel voor smaak en harmonie (en hard werken) wordt de tuin ieder jaar meer 'haar' tuin. We besloten dit bezoek en deze ledenexcursie met een borrel, heerlijk buiten op het terras.

Vanaf deze plaats wil ik onze gastgevers nogmaals heel hartelijk bedanken voor hun gastvrijheid!

Nieuwe Ontwikkelingen

1. Verruiming persoonsgebonden aftrek voor uitgaven voor monumentenpanden

Uitgaven voor monumentenpanden kwalificeren thans als persoonsgebonden aftrekpost, mits aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan. Eén van de voorwaarden is dat het pand als eigen woning kan worden aangemerkt. Op Prinsjesdag is aangekondigd dat deze aftrekpost wordt verruimd. De aftrek moet in de toekomst ook gaan gelden voor de eigen woning die leegstaat in afwachting van verkoop, de woning die in het kader van de echtscheiding nog twee jaar kwalificeert als eigen woning, de eigen woning die wordt aangehouden tijdens een verblijf in een AWBZ-instelling en de eigen woning die wordt aangehouden gedurende een tijdelijk verblijf elders. Deze voorstellen zullen naar verwachting in de komende maanden aan de 2^e Kamer worden voorgelegd.

2. Omgevingsvergunning

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is op 1 oktober 2010 ingevoerd. De wet bundelt 25 bestaande vergunning- en toestemmingsstelsels. Al die stelsels hebben te maken met ingrepen in de leefomgeving, zoals wonen, monumenten, ruimte en milieu.

Door deze bundeling hoeft men niet langer voor hetzelfde project meerdere vergunningen aan te vragen, maar kan men volstaan met één omgevingsvergunning. De aanvrager krijgt in één keer bericht over alle verschillende aspecten binnen zijn omgevingsvergunning.

Nieuw is ook dat we de aanvraag digitaal kunnen indienen op www.omgevingsloketonline.nl.

3. MoMo nieuwsbrief nr. 2 is verschenen.

Zie: http://www.cultureelerfgoed.nl/Momo_nb/index.html

4. Monumenteneigenaar kan eenvoudiger subsidie aanvragen

Persbericht van de Rijksdienst voor het Culturele erfgoed 11 oktober 2010. www.cultureelerfgoed.nl/actueel/persberichten

Nieuwe ronde instandhoudingssubsidie Brim start op 15 januari 2011

Eigenaren van rijksmonumenten kunnen vanaf 15 januari 2011 eenvoudiger een instandhoudingssubsidie aanvragen. Dat kan via de vernieuwde Brim, het Besluit rijkssubsidieëring instandhouding monumenten 2011, dat per 1 januari 2011 in werking treedt. In totaal is er in 2011

58 miljoen euro beschikbaar voor subsidieaanvragen, die de Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed in volgorde van binnenkomst behandelt.

In het Brim 2011 zijn het aanvraagformulier en de kostendeclaratie vereenvoudigd. Aanvragers hoeven geen financieel dekkingsplan meer in te dienen. Wie dat liever wil kan ook een laagrentende lening van het Nationaal Restauratiefonds krijgen in plaats van subsidie.

Onderhoud en restauratie

De regeling voor instandhouding van monumenten, die als sinds 2006 bestaat, combineert onderhoud en restauratie. De regeling is bedoeld om rijksbeschermde monumenten na restauratie goed te kunnen onderhouden en restauraties zo lang mogelijk te voorkomen. Afhankelijk van de monumentencategorie komen eigenaren in aanmerking voor een laagrentende lening of een subsidie op basis van een zesjarig instandhoudingsplan.

Indieningsdatum vervroegd

Met ingang van 2011 is de datum voor het indienen van een subsidieaanvraag vervroegd van 1 april naar 15 januari. Gelet op het aantal subsidieaanvragen dat dit jaar niet gehonoreerd kon worden en het beschikbare budget voor het komend jaar, zal het budget 2011 naar verwachting snel zijn toegekend. Het is daarom raadzaam een subsidieaanvraag zo snel mogelijk in te dienen. Aanvragen voor een laagrentende lening kunnen het gehele jaar door bij het Restauratiefonds worden ingediend.

Meer gemak voor eigenaren

In de vernieuwde regeling staat de eigenaar centraal. De eigenaar kan zijn plan voor instandhouding eenvoudiger indienen op basis van een zelfstandig onderdeel. Voorheen moest dit op monumentennummer en werd dit bepaald door de registratie van het monument. Ook hebben eigenaren, die op grond van het Brim 2011 in aanmerking komen voor subsidie de mogelijkheid te kiezen voor een lening in plaats van subsidie

Subsidie voor archeologische monumenten

Voor het eerst komen nu ook archeologische monumenten, zoals prehistorische grafheuvels of hunebedden, in aanmerking voor subsidie

Minder categorieën en hogere subsidie percentages

De monumentencategorieën zijn vereenvoudigd en teruggebracht tot drie categorieën: woonhuizen, kerkgebouwen en overige monumenten. Eigenaren van kerkgebouwen krijgen maximaal 65% van de subsidiabele kosten voor instandhouding gesubsidieerd, eigenaren van overige monumenten 60%. Of een eigenaar al dan niet de mogelijkheid voor fiscale aftrek heeft, is niet meer van invloed op de subsidiepercentages.

Eenvoudige toets

Ter ondersteuning van de monumenteneigenaar heeft de Rijksdienst een eenvoudige toets ontwikkeld, waarmee een eigenaar kan achterhalen of hij een aanvraag kan indienen op grond van de instandhoudingsregeling. Alle informatie over het Brim 2011 is te vinden op www.monumenten.nl/brim

We horen graag uw ervaringen met de omgevingsvergunning via onze website www.bewoondbewaard.nl

Binnenplaats Huis van Brien

Colofon

De Vereniging Bewoond Bewaard
Postadres: Keizersgracht 416, 1016 GC Amsterdam
Telefoon secretariaat: 020 6238095/ 06 54705427
Bankrekening ING: 4258170
www.bewoondbewaard.nl

Bestuur en Redactie:

E. van Duijnhoven, *penningmeester*

E. Munnig Schmidt, *voorzitter*

U. Weller-Aussems, *secretaris*

D. de Vilder, *iv*

Mr L. de Jager, *iii*

Bewoond Bewaard

Vereniging van eigenaren-bewoners
van monumenten

Vereniging Bewoond Bewaard
Keizersgracht 416, 1016 GC Amsterdam
Telefoon 020 6238095
www.bewoondbewaard.nl

